

України. Грамотність населення в Україні фіксується один раз у 10 років у ході Всеукраїнського перепису населення. Останній такий перепис був проведений у 2001 р. Рівень грамотності населення різний в різних регіонах України.

Наступною складовою ІРЛП є індекс тривалості життя, по якому Україна займає одне з останніх місць у світі. Індекс ВРП в регіонах України також постійно зменшується. Особливо низьким він був в 2014–2016 роках. Тому Україна продовжує належати до групи країн із середнім рівнем людського розвитку, тобто до тих країн, для яких ІРЛП перебуває в межах від 0,5 до 0,8. Для порівняння у 2017 р. значення ІРЛП у Скандинавських країнах дорівнював 0,954, у Канаді й США – 0,949, у країнах Західної Європи – 0,938, у країнах Прибалтики – 0,853. Якщо розглянути ІРЛП у регіональному розрізі, то можна дійти висновку, що найбільш високе значення цього індексу серед досліджуваних областей характерне для Харківської області, що обумовлено властивим для неї високим значенням індексу освіти. На останньому місці за ІРЛП перебуває Тернопільська область, що в першу чергу пояснюється низьким індексом ВРП, що у середньому за 2012–2018 рр. дорівнював всього 0,364.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, проф.,
проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Підвищення рівня освіти населення є найважливішим чинником розвитку суспільства, особливо в умовах економіки, заснованої на високих технологіях і наукомісткому виробництві. Для реалізації стратегії розвитку Європи до 2020 року виділено два ключові індикатори в галузі освіти й визначені їхні цільові значення:

- частка молоді (18-24 років), що передчасно завершила освіту (з рівнем освіти не вище другого по Міжнародній стандартній класифікації освіти), не має досягати 10%;
- частка осіб 30-34 років з вищою освітою (рівні 5-8 за МСКО 2011) має становити не менш 40% [1].

Вища освіта в умовах глобалізації радикально змінюється. Раніше вона ґрунтувалася на «просвітницькій картині світу», переважно як абсолютна, самодостатня цінність. Зараз вища школа все в більшій мірі оцінюється з позицій одержання «прагматичного знання», використовуваного для витягу економічної вигоди в поточному режимі часу. Принципові суспільні зміни останніх років суттєво вплинули на теоретичні дослідження щодо перспектив діяльності закладів вищої освіти.

Природним наслідком розуміння освіти як послуги є розгляд освітньої системи, особливо професійної, як ринку. Серед специфічних рис освітньої

сфери, розглянутої як ринок, необхідно відзначити визначальну роль держави й, у цілому, високий ступінь регламентації. Освіта розглядається як суспільне благо або фактор виробництва (з позиції суспільства або держави), як особистий ресурс, а також як економічне благо або освітня послуга (з позиції окремої людини). До інших особливостей відносяться неоднозначність змісту об'єкта купівлі-продажу, під яким може розумітися, як право відвідувати заняття, так і знання, навички й уміння, що одержані в результаті, або формальне свідчення про проходження навчання (диплом, сертифікат) і т.д. Благоотримувачами у випадку надання «освітньої послуги» незалежно від джерела її оплати виступають як індивіди, що безпосередньо одержують освіту, так і суспільство в цілому (включаючи підприємства – майбутніх роботодавців). Також потрібно враховувати, що результат освітнього процесу багато в чому визначається неціновими суб'єктивними факторами, такими як мотивація, воля викладача або студента чи учня. Почасти врахувати позначені вище особливості допомагає уявлення про освіту як про систему суспільних інститутів.

У самому загальному вигляді освіту як частину сучасної соціально-економічної системи можна представити в якості елемента, що пов'язує потреби економіки у кваліфікованих кадрах і можливості окремих індивідів. У випадку вищої освіти на базові функції, що властиві освіті взагалі (підготовка кадрів і надання освітніх послуг), накладаються завдання науково-дослідного центру.

Зміна парадигми освіти розширила «спектр невизначеностей», тому що цілі споживачів послуг організацій системи вищої освіти, різні. Основні тенденції розвитку вищої освіти можна розглянути через співвідношення наступних пар характеристик: масовість – елітарність; орієнтація на бюджет – орієнтація на приватні інвестиції; підготовка кадрів («виробництво продукту») – надання освітніх послуг; традиційна – інноваційна форма навчання; орієнтація на форму – на зміст освітнього процесу; вузька спеціалізація – універсальність освітніх програм; надання конкретних знань і навичок – загальних навичок роботи з інформацією й придбання необхідних умінь [2]. При цьому кожна з даних пар характеристик також може розглядатися як елемент стратегії конкретної освітньої установи.

Література:

1. Щербакова Е. Уровень образования в ЕС-28 повышается от поколения к поколению. URL: http://demoscope.ru/weekly/2016/0669/barom01.php#_ftn2 (дата звернення: 09.01.2019).
2. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А. А. Гриценко // *Економіка і прогнозування*. – 2016. – №2. – С. 9–23.